

Ret til en god start

BUPL's udspil
om tidlig
indsats 2018

B U P L

Alle børn har ret til en god start

At blive i stand til at klare sig godt i livet handler ikke kun om fremtiden. Det handler i høj grad om at tage nuet alvorligt. Hverdagen i en daginstitution giver børn værdifulde erfaringer med at høre til i et fællesskab, at være accepteret for den, man er, at mestre nye udfordringer og løbende lægge små sten til den store mosaik om, hvordan verden gribes og begribes – erfaringer, som skabes i pædagogiske læringsmiljøer, tilrettelagt og støttet af pædagoger med dyb viden om børns trivsel, læring og udvikling.

Vi har med andre ord en enestående chance for at øge børns sociale mobilitet med daginstitutioner af høj kvalitet.

10-14 % af børn befinder sig i en socialt udsat position. Vi ved, at disse børn er i særlig risiko for at ende i en permanent udsat position, både i skolen og fremadrettet.

Det har store konsekvenser både for det enkelte barn, familien og for samfundet, men det behøver ikke ende sådan. Forskning viser, at en god normering og en høj pædagogandel i daginstitutionen er en af de vigtigste investeringer i børns udvikling, senere skolegang og generelle livschancer – særligt for børn i udsatte positioner.

Allerede i 2009 råbte forskerne vagt i gevær over de lave normeringer, men siden er det kun gået en vej – og det er ned. Det er på tide at indføre minimumskrav, som sikrer den generelle kvalitet i daginstitutionerne. Det betyder, at vi skal have et minimum af pædagoger i vores daginstitutioner, og der, hvor der er behov for en særlig pædagogisk indsats, skal der være mulighed for sociale normeringer.

Vi kan som samfund ikke acceptere, at det er postnummeret og kommunernes størrelse, økonomi og politik, der afgør, om et barn får den nødvendige pædagogiske støtte. Ej heller, at det er de børn med størst behov, der møder færrest uddannede pædagoger. Både politisk og i de kommunale forvaltninger er der store ambitioner på børneområdet, men alt for ofte bliver det ved skåltalerne. Nu er det tid til handling.

I BUPL mener vi, at alle børn har ret til en god start. Og vi har klare forslag til, hvad der skal til for at løse denne vigtige opgave. For pædagoger er centrale, hvis vi skal lykkes med den tidlige indsats.

Elisa Rimpler Bergmann
Formand for BUPL

”De grundlæggende kompetencer udvikles i barnets første år.

En tidlig pædagogisk indsats har derfor stor betydning for både den kort- og langsigtede udvikling af børns sociale, følelsesmæssige og læringsmæssige kompetencer.” (AE, 2014)

15 pct.

eller cirka hvert sjette barn har forældre, der i større eller mindre grad har svage ressourcer. Disse børn er i risiko for selv at blive socialt udsatte som voksne. Social udsathed har både store menneskelige og samfundsøkonomiske omkostninger. SFI 2014.

Gruppestørrelse er et vigtigt parameter for kvalitet i dagtilbud særligt for børn i udsatte positioner. Der bliver nemlig skabt en bedre inklusion af børn i udsatte positioner ved mindre gruppestørrelser, hvor gruppen er ledet af en pædagog.

Christoffersen m.fl., 2014.

Kvaliteten af interaktionen

mellem voksen og barn er den mest betydningsfulde enkeltfaktor i børneinstitutionen for barnets intellektuelle udvikling.

Christoffersen et al., 2014.

Det er bedre for små børn i udsatte positioner at komme i vuggestue end at være hjemme, for vuggestuen har pædagoger, der er uddannet i det vigtige helt tidlige relationelle samspil. Egmont Fonden, 2016.

En høj pædagogandel har en positiv effekt på barnets læring – både i 0-5-årsalderen og senere i livet.

Rambøll m.fl., 2016.

Vuggestue fører til højere karakterer i fagene dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve end dagpleje.

Gupta & Simonsen, 2013.

Høj normering har en positiv effekt på små børns senere udvikling og skoleparathed.

En ændring af normeringerne til færre børn pr. voksen har vist sig at gøre de voksne mere sensitive og opmærksomme, og børnene bliver tilbudt flere udviklingsrelevante aktiviteter og lærerige lege. SFI 2014.

Tidlig indsats er afgørende, når alle børn skal rustes til livet

For langt de fleste børn er familien centrum for den tidlige udvikling og læring. Men for børn i udsatte positioner har daginstitutionen en særligt afgørende rolle. Her kan barnet få vigtige erfaringer, som familien af forskellige årsager ikke kan tilbyde, fx når det gælder støtte til sproglig og motorisk udvikling. Både danske og internationale undersøgelser viser, at pædagogisk støtte til børn i udsatte positioner tidligt i livet har en langvarig positiv betydning. Børn, der har gået i en daginstitution af høj kvalitet, klarer sig bedre resten af livet – både når det gælder uddannelse og job, og færre bliver kriminelle eller får overførselsindkomst. Et afgørende element i at skabe denne høje kvalitet er, at personalet er pædagogisk uddannet. Forskningen viser nemlig også, at uddannet personale er bedre til at tilrettelægge stimulerende, pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet, som understøtter børns alsidige personlige, kognitive, sociale og sproglige udvikling og trivsel – en pædagogisk kompetence, som ikke kan erstattes af erfaring.

Flere børn i udsatte positioner skal derfor starte i vuggestue - og de skal starte tidligere.

Alle børn skal have den nødvendige støtte og omsorg

For børn i socialt udsatte positioner er det ekstra vigtigt, at der er tid og ressourcer i daginstitutionen til den nære kontakt og den omsorg, vi ved, særligt denne børnegruppe har brug for. Vi ved fra forskningen, at kvaliteten i samspillet med pædagogen er helt afgørende for barnets udvikling og læring. Pædagogisk arbejde med små grupper af børn gør det muligt at tilrettelægge udforskende samspil, som i høj grad understøtter børns udvikling og læring, fordi der her er bedre betingelser for samtaler baseret på åbne spørgsmål og for uforstyrrede undersøgelser og eksperimenter med tilpasset støtte fra en pædagog.

Daginstitutioner med høj andel af børn i udsatte positioner skal derfor tilføres ressourcer, så der er tid og plads til dette tætte, pædagogiske samspil med de børn, der trænger mest og til den nære, tillidsfulde dialog med deres forældre. Desværre er det kun et fåtal af kommunerne, der i dag benytter sociale normeringer som en del af deres tidlige indsats. Det skal ændres, hvis vi vil gøre alvor af at ændre fremtiden til det bedre for disse børn.

Staten skal derfor afsætte en udvidet pulje til sociale normeringer, så alle kommuner kan ansætte flere pædagoger i institutioner i de områder, hvor der er særligt mange børn i udsatte positioner.

Støt barnet ved at støtte familien

Der er ofte komplekse og samvirkende årsager til, at en familie befinder sig i en udsat position. Derfor skal det tværprofessionelle samarbejde om familien etableres så tidligt som muligt i barnets liv. Et tæt og systematisk samarbejde mellem sundhedsplejen og pædagoger skal sikre, at familien får den relevante støtte i forældreskabet og til at skrive deres børn ind i daginstitution tidligere. Pædagoger i daginstitutionerne med særlig ekspertise i børns tidlige udvikling, ressourceorienteret forældresamarbejde og tværprofessionelt samarbejde skal varetage denne funktion som "familiepædagoger" og derved sikre, at der, allerede før barnet starter i daginstitutionen, er etableret en tillidsfuld relation til familien, og at den støtte, familien har brug for, koordineres og samtænkes.

Daginstitutioner i udsatte områder skal derfor have "familiepædagoger" og i samarbejde med sundhedsplejen bygge bro mellem hjemmet og daginstitutionen, så eventuelle udfordringer opspores tidligt, og børn i udsatte positioner starter tidligere i vuggestue.

Barnet i centrum for det tværprofessionelle samarbejde

Trykke og tillidsfulde relationer er alfa og omega i samarbejdet med familier, der ofte møder mange skiftende fagprofessionelle med forskellige perspektiver på deres udfordringer. Institutioner med mange børn i udsatte positioner skal derfor fungere som ressourcecenter. En høj pædagogandel, en god normering og tid til det tværfaglige arbejde skal sikre, at der er ressourcer til det pædagogiske arbejde med barnet, det tætte forældresamarbejde og stærke tværprofessionelle relationer.

En høj pædagogandel, social normering og et højt kompetenceniveau inden for de udfordringer, som disse familier står med, sikrer, at familierne kan få den nødvendige sparring i hverdagen, og at børnene møder pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet. Med institutionen som centrum for det tværprofessionelle samarbejde sikres det desuden, at pædagogens helhedsorienterede viden om barnets hverdag udgør fundamentet i samarbejdet om og med familien, og at familien får en kendt og tryk indgang til de fagprofessionelle, som skal støtte den.

Pædagoger og lederes viden om barnets hverdag i institutionen skal udgøre afsættet for samarbejdet med familien. Det tværprofessionelle samarbejde skal derfor forankres i daginstitutionen.

Daginstitutioner med høj andel af børn i udsatte positioner skal derfor fungere som ressourcecentre med særligt højt kompetenceniveau.

Case: Daginstitutionen som ressourcecenter – Eksperimetalinstitutionen, Årets Dagtilbud 2016

I Eksperimetalinstitutionen på Amager er halvdelen af de 60 børn visiteret til institutionen på grund af forskellige psykosociale vanskeligheder. Institutionen har en pædagogandel på 100 % og en høj normering, som gør det muligt at møde alle børn med udgangspunkt i deres unikke situation og skabe et udvidet forældresamarbejde, hvor der er behov for en ekstra opmærksomhed. Alle pædagoger har efteruddannelsesspecialer, som gør dem i stand til at arbejde med både børn og familier på et højt fagligt niveau. Institutionen tilbyder desuden ture og fælles oplevelser til familier med særlige behov, hvor forældre og barn sammen med en pædagog foretager sig noget sammen uden for institutionen. Fokus kan fx være, hvad gode oplevelser er for et barn, hvordan man kører i bus eller tog med sit barn eller køber ind og laver mad, når barnet er med.

Trygge overgange skaber trygge børn og familier

Behovet for støtte stopper ikke ved barnets overgang til næste institution. Tværtimod er det vigtigt at fortsætte indsatsen, ikke mindst i overgangen fra børnehave til SFO/fritidshjem og skole. Alt for mange børn i udsatte positioner har det svært, når de starter i skole. Når børnene starter i SFO/fritidshjem, mødes de af få voksne og en meget stor børnegruppe, hvoraf de fleste er ældre end dem selv og mere erfarne med skolelivet. Det kan være overvældende og uoverskueligt for et sårbart barn, og det giver dårlige betingelser for en tryk overgang og deltagelse i fællesskabet. Derfor skal der mere fokus på sammenhængen i overgangen for børn i udsatte positioner.

Forskning viser, at en overgang reelt først er slut, når barnet er fuldt integreret i sit nye miljø. Først der er barnet klar til at indgå med sin fulde opmærksomhed i skolens liv. Det er derfor nødvendigt, at overgangen tilrettelægges ud fra et børneperspektiv, så børnehavens viden om barnet og dets relationer følger med, og barnet kan støttes så længe, det har behov for det. I den sammenhæng er det også vigtigt, at barnets skoleparathed vurderes ud fra pædagogiske perspektiver og ikke økonomiske.

Overgangen fra børnehave til skole og SFO/fritidshjem skal derfor understøttes af pædagoger, som følger barnet ind i skolen og som har særligt fokus på børnenes behov og perspektiver i overgangen.

Ret til en god start

BUPL's udspil om tidlig indsats 2018

BUPL foreslår:

- 1 Tidlig indsats er afgørende, når alle børn skal rustes til livet**
Tidlig opskrivning i vuggestue. Flere børn i udsatte positioner skal starte i vuggestue – og de skal starte tidligere.
- 2 Alle børn skal have den nødvendige støtte og omsorg**
Udvid puljen til sociale normeringer øremærket til, at kommunerne kan ansætte flere pædagoger til børnene i områder med særlige udfordringer.
- 3 Støt barnet ved at støtte familien**
Daginstitutioner i udsatte områder skal have "familiepædagoger" og i samarbejde med sundhedsplejen bygge bro mellem hjemmet og institutionstilbuddet, med henblik på tidlig indskrivning i daginstitution og tidlig opsporing af problemer.
- 4 Barnet i centrum for det tværprofessionelle samarbejde**
Daginstitutioner med høj andel af børn i udsatte positioner skal fungere som ressourcecentre med social normering og pædagoger med efteruddannelsesspecialer.
Daginstitutionerne for bordenden: Kommunerne skal forpligtes på at sikre, at det tværprofessionelle samarbejde sker med afsæt i barnets hverdag i daginstitutionen og med lederen/pædagogerne 'for bordenden'.
- 5 Trygge overgange skaber trygge børn og familier**
Overgang fra daginstitution til SFO/fritidshjem skal understøttes af pædagoger, der følger barnet ind i skolen.

B U P L

August 2018

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund
bupl.dk